

Dokumentanalyse av St.meld.nr. 7.
Et nyskapende og bærekraftig Norge
Instrumentell og myteperspektiv i et offentlig norsk dokument

Av
Eli Kristin Sneldal

Veileder
Jarle Trondal

Masteroppgaven er gjennomført som ledd i utdanningen ved Universitetet i Agder og er godkjent som del av denne utdanningen. Denne godkjenningen innebærer ikke at universitetet inntår for de metoder som er anvendt og de konklusjoner som er trukket.

Forord

Denne oppgaven er en del av min mastergradsutdanning i offentlig politikk og ledelse ved Universitetet i Agder og markerer slutten på mine 6 år som student

Der er flere som fortjener en takk og som har betydd noe spesielt igjennom de her årene og som har bidratt til at jeg nå kan fullføre et mastergradstudium. En stor takk til min positive og oppmuntrende veileder Jarle Trondal for tilbakemeldinger. Ulf for vennlig masing og en klokkeetro på at jeg skal klare det, Kjell Anders for alt og en stor takk alle andre som har bidratt til å gjøre årene som student til minneverdige år. Til sist så må jeg rette en stor takk til Stein Ibanez og Ørjan Kvalheim for å ha gjort det mulig for meg å gjennomføre studiene de siste årene og fullføre masteroppgaven.

Kristiansand desember 2011

Eli kristin Sneldal

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1: Innledning	s.5
1.1 Problemstilling.....	s. 6
1.2 Teoretisk rammeverk.....	s. 7
1.3 Metode og Kilde.....	s . 8
1.4 Konklusjon.....	s.8
1.5 Oppgavens inndeling.....	s.9
Kapittel 2: Teori	s.10
2.1 det instrumentelle perspektivet.....	s.11-13
2.2 Myteperspektiv.....	s.14-16
Kapittel 3 Metode	s. 17-20
Kapittel 4 St.meld,nr 7	s.21
4.1 Innovasjon.....	s. 22
4.2 Endringer av strukturer.....	s.23-24
4.3 Utdanning som middel.....	s. 24-25
4.4 Globalisering.....	s. 25-27
4.5Det Nordiske samarbeidet.....	s.27-28
4.6 Oppsummering	s. 28
Kapittel 5 Analyse	s. 29
5.1 Det instrumentelle perspektiv.....	s.30-32
5.2. Myteperspektivet.....	s. 33-34
Kapittel 6 konklusjon	s. 35-36
Litteraturliste.....	s.37

Kapittel 1: Innledning

Innovasjon er et begrep som vi hører mye om i dag. Det å skape noe nytt og bidra til samfunnsutviklingen er både viktig men samtidig et tegn på overlevelse. I 2008-2009 kom den første norske stortingsmeldingen som omhandler innovasjon og regjeringens (Stoltenberg II) mål for å legge til rette for langsiktig bærekraftig verdiskaping i Norge ut. I stortingsmeldingen presiseres det flere ganger at verden står ovenfor store økonomiske utfordringer og det vil være viktig for Norge å kunne bidra internasjonalt men også få til en sterkere utvikling her hjemme som vil bidra til at Norge også i fremtiden vil være bærekraftig. Innovasjon må settes på dagsordenen prosesser og strukturer innenfor offentlig og privat sektor må fornyes, innenfor demokratisk teori oppfattes forvaltningen som et instrument for den politisk valgte ledelse, det er seierherrene i offentlige valg som tolker samfunnsutviklingen og som utformer forvaltningsapparatet slik at det er egnet til å løse prioriterte oppgaver (Olsen, 1988: 138)

Jeg valgte denne stortingsmeldingen som utgangspunkt for min oppgave siden den tar opp et tema som både er interessant men som også er så populært i dag at vi kan stille spørsmål ved perspektivene for en slik melding. Jeg har i denne oppgaven valgt ut to perspektiver det Instrumentelle perspektivet og myteperspektivet. Begge disse to gir gode utgangspunkt og forklaringer for å belyse denne meldingen.

I denne oppgaven kommer det frem at denne meldingen finner man instrumentelle elementer med mytepåvirkning som hoveddrivkraft for den fremtidige samfunnsutviklingen.

1.1 Problemstilling:

Tema og målet med denne oppgaven har vært å foreta en dokumentanalyse der jeg ser på to utvalgte teoretiske perspektiver, et instrumentelt og et myteperspektiv i et offentlig norsk dokument.

Problemstillingen er: Instrumentell og eller mytepåvirkning som perspektiv for stortingsmeldingen om innovasjon?

1.2 Teoretisk rammeverk

I denne oppgaven blir det presentert to teoretiske perspektiver. Det instrumentelle perspektivet og myteperspektivet. Bakgrunnen for at disse to er valgt ut er at det er interessant å se på om denne stortingsmeldingen preges av en instrumentell tankegang som omhandler at organisasjoner blir sett på som redskaper/ instrumenter for å oppnå viktige mål i samfunnet. Atferden i en organisasjon skal ledes i ønsket retning for å oppnå bestemte mål, fra et rasjonelt perspektiv kan man designe og redesigne organisasjoner for å oppnå bestemte mål.

Myteperspektivet omhandler at man blir konfrontert med sosialt skapte normer for hvordan man bør være utformet og slike normer kan lett adopteres og gi en illusjon av likhet på overflaten uten at det får en instrumentell effekt. Det blir en ferniss for å oppnå likhet og legitimitet.

For å belyse de to perspektivene vil jeg i empiri delen trekke frem elementer i fra stortingsmeldingen som kan si noe om perspektivene for denne meldingen.

1.3 Metode og Kilde

Jeg har valgt å gjøre en kvalitativ dokumentanalyse da det å se på perspektivene for et offentlig norsk dokument kan skape en forståelse av hva som er med på å utforme slike dokumenter. Ved å se på perspektivene for en stortingsmelding får man et innblikk i hva som preger utformingen av norsk politikk er det en dypere mål- middel forståelse eller tar man til seg og adopterer den til enhver tids gjeldende mote. Kilde er St. meld nr 7 Et nyskapende og bærekraftig Norge.

1.4 Konklusjon

Jeg finner i arbeidet med denne oppgaven at min problemstilling ikke har noe enten eller svar. Det forventet jeg heller ikke da et slikt dokument ganske naturlig vil inneha ulike perspektiver og der ofte vil være en sammenheng mellom perspektivene og en stortingsmelding som både skal presentere en politikk men også hvordan denne politikken skal oppnås vil naturlig nok inneholde elementer i fra begge mine perspektiver. Min konklusjon som blir presentert i kapittel 6 gjenspeiler dette og jeg argumenterer for at der er elementer i fra det instrumentelle perspektivet men at myteperspektivet gir en grunnforståelse og et overordnet perspektiv for stortingsmeldingen.

Oppgavens Inndeling

Jeg har valgt å dele denne oppgaven inn i seks kapitler. Kapittel 1 er en kort introduksjon av kapitlene i oppgaven her blir også oppgavens problemstilling presentert. I kapittel 2 som danner oppgavens teorigrunnlag presenteres det to teoretiske perspektiver. I kapittel 3 går jeg nærmere inn på oppgavens metode og dokumentanalyse som kvalitativ metode blir grundigere presentert. Stortingsmeldingen som sammen med de to teoretiske perspektivene danner oppgaven blir presentert i kapittel 4, her går jeg igjennom og presenterer deler av meldingens innhold som kan være med på å belyse problemstillingen. I kapittel 5 foretas analysen og konklusjonen på denne blir presentert i kapittel 6.

Kapittel 2: Teori

I dette kapitlet vil jeg gi en presentasjon av det Instrumentelle perspektivet og myteperspektivet. Sammen med stortingsmeldingen danner disse to perspektivene grunnlaget for analysen som blir presentert i kapittel 5. Kapitlet er delt inn i to hoveddeler, i del 2.1 blir det instrumentelle perspektivet og mine forventninger om funn presentert. I del 2.2 blir myteperspektivet og mine forventninger om funn presentert.

2.1 det instrumentelle perspektivet

Tankegangen innenfor dette perspektivet stammer tilbake til blant andre Max Weber som med sine analyser av byråkrati som organisasjonsform har vært toneangivende for synet på organisasjoner. Dette perspektivet tar utgangspunkt i en normativ struktur som vil lede adferd innad i organisasjonene i ønsket retning. Man vil med begrunnelse i dette perspektivet finne en formell struktur innad i organisasjonen og beslutninger som skal tas og hvem som skal utføre hva er regulert etter formelle normer/posisjoner. Den formelle normative strukturen gjøres eksplisitt og manifesteres gjennom blant annet organisasjonskart, stillingsinstrukser og konvensjoner. Fra et rasjonelt system perspektiv er organisasjoner instrumenter som kan designes og redesignes for å oppnå bestemte mål (Egeberg, 1995:25, Scott, 1998:33). Det gjelder å designe institusjoner som gir best mulig måloppnåelse med minst mulig ressursinnsats. Design kan og bør være et resultat av beviste problemløsningsprosesser (Olsen 1988: 68-69)

Ut fra et instrumentelt syn vil styring kunne skje dels ved utforming av organisasjonsstrukturen og forholdet til omgivelsene, og dels ved formålsrasjonelle handlinger innenfor disse rammene (Christensen, 2004:31). En finner ofte en avstand mellom de mål som ønskes oppnådd og den virkelige tilstanden. For å eliminere eller redusere denne avstanden kan man se på konsekvenslogikk/ formålsrasjonelle handlinger. Gjennomføringen av slike handlinger består av fire elementer som er beskrevet i organisasjonsteori for offentlig sektor (Christensen, 2004:32)

Mål eller problem: hva ønsker man å oppnå, og hva er avstanden i forhold til det man har nå?

Alternativer: hvilke handlinger er mulige?

Forventningen om konsekvenser: Hvilke framtidige konsekvenser i forhold til målene kan følge av hvert alternativ, og hvor sannsynlige er disse konsekvensene gitt at alternativet blir valgt?

Beslutningsregler: Hvordan skal valget mellom alternativene tas?

Å inneha en fullstendig oversikt over alle alternativer og konsekvenser (fullstendig konsekvenslogikk) vil si at man vil velge det alternativet som gir best eller fullstendig måloppnåelse. Flere empiriske studier har vist at dette er lite realistisk og vanskelig oppnåelig på bakgrunn av at man må ta stilling til at organisasjoner og dem som jobber i dem har en begrenset rasjonell handlings og oppfattelses evne.

I Egeberg(1995:27) står det at den formelle strukturen i en organisasjon sier noe om hva som skal oppfattes som viktige problemer og gode løsninger for organisasjonen. Den normative strukturen kanalisere organisasjonsatferden i en ønsket retning også ved å spesifisere hva deltakerne skal gjøre og hvordan de skal handle. Den blir da et filter for problemopptatthet og løsningsmuligheter. I følge Scott (1989 i Egeberg 1995:27) blir da informasjonsøkingen forenklet og preget av en systematisk slagside, ”rasjonaliteten” vil da ligge først og fremst i organisasjonen og ikke hos den enkelte rolleinnhaver. Videre blir det påpekt at den enkelte rolleinnhavers rom for rasjonell kalkulasjon er tydelig begrenset av de forventninger som knytter seg til atferden som er forventet av den rollen man innehar. Et menneske vil være begrenset rasjonelt i følge Simon(1965 i Egeberg 1989:20) da våres kognitive kapasitet bare vil gjøre det mulig å oppfatte og forstå rekkevidden/ konsekvensene av et begrenset antall alternativer. Slik vil også de preferanser som til enhver tid forsøkes oppnådd bli påvirket. Der

er ikke kapasitet til å ta inn over seg all informasjon noe som fører til at man må velge når det kommer til for eksempel løsningsforslag og konsekvenser.

Det ”politiske mennesket” (Begrep fra Egeberg 1995) vil ikke bare være ute etter å få mest mulig egennytte men vil også ha ideer og visjoner om det gode samfunn, noe som vil føre til mer komplekse og sammensatte målsetninger, de rasjonelle begrensningene hos hver enkelt vil tydeliggjøres. Simon sitt poeng er at individet i en organisasjon vil være begrenset rasjonelt men når man kommer inn i den formelle organisasjonen blir rasjonalitetsbegrensningene systematisert. Denne tankegangen kan det stilles spørsmål ved når det kommer til å skulle forklare hvordan mennesker med begrenset rasjonelle evner kan danne en rasjonell organisasjon. Et av svarene på det er at den formelle strukturen mellom rollene i organisasjonen upersonliggjør rolleinnhaverne. Egeberg påpeker at eksistensen av en formell struktur mellom rollene i organisasjonene og prinsippene som styrer atferden fremstår som eksplisitte og synlige. Det er denne synliggjøringen som gjør design av organisasjoner mulig, man kan designe og redesigne strukturen etter de mål som ønskes oppnådd.

Jeg forventer ut i fra dette perspektivet å se finne i min oppgave tendenser til design for å oppnå de mål som ønskes oppnådd og at der vil bli utøvd påvirkning gjennom den normative strukturen for å lede mot en måloppnåelse.

2.2 Myteperspektivet

Det institusjonelle perspektivet omhandler de sosiale og kulturelle normene som omringer og støtter organisasjonene og deres struktur. Scott (1995: xiii) definerer institusjoner slik:

” Institutions consist of cognitive, normative, and regulative structures and activities that provide stability and meaning to social behaviour. Institutions are transported by various carriers- cultures, structures and routines- and they operate at multiple levels of jurisdiction”

Institusjonell teori er et felt som er preget av flere analytiske hovedretninger med både likhetstrekk og avvik i fokus og begrepsbruk. De institusjonelle normene og verdiene er relatert til den naturlige historien som man finner i organisasjoner og overlevelse, selvfølgelig blir et mål i seg selv sammen med de instrumentelle målene som allerede eksisterer. Institusjonalisering er en prosess der individer aksepterer en felles definisjon av den sosiale virkeligheten. Dette er en menneske skapt virkelighet, men som blir oppfattet som en objektiv realitet. Man får en virkelighet der gjentakende handlinger danner felles fortolkninger hos aktørene slik at sentrale verdier, organisasjonsformer. Prosedyrer og tenkemåter blir tatt for gitt. (Christensen 1991:17)

Myteperspektivet blir ofte referert til som den nyinstitusjonelle skolen innenfor organisasjonsteorien, kort oppsummert omhandler dette perspektivet at man blir konfrontert med sosialt skapte normer for hvordan man bør være utformet og slike normer kan lett adopteres og gi et likhetstrekk på overflaten uten at det får instrumentell effekt. Det blir en forniss for å oppnå likhet og legitimitet.

Meyer og Rowan(i Powell og DiMaggio 1991:41) skriver om myteperspektivet:

” Organizations are driven to incorporate the practices and procedures defined by prevailing rationalized concepts of organizational work and institutionalized in society. Organizations that do so increase their legitimacy and their survival prospects, independent of the immediate efficacy of the acquired practices and procedures”

Videre sier de at: *” Institutional products ,services, techniques, policies, and programs function as powerful myths and many organizations adopt them ceremonially.”*

Dette betyr at det som skal til for å oppnå legitimitet fra omgivelsene blir tatt opp i organisasjonene, det vil til enhver tid være verdier og tenkemåter som preger de institusjonelle omgivelsene og som er det rette akkurat nå. Dette være seg oppbygging av formelle organisasjoner, planlegging og styring av virksomheter og utvikling av tjenester osv. Disse verdiene/metodene får en utbredelse og blir nærmest en regel uten at deres faktiske effekter berøres. De får allmenn oppslutning ut fra en ideologisk – symbolsk hegemoni, ikke fordi man faktisk kan påvise bestemte forløp av endringsprosesser og bestemte resultater og mål oppnåelse som følge av dem (Christensen 1991:17). De institusjonelle omgivelsene kan inneha både en støttende og truende effekt med at de produserer myter som man kan ta til seg og adoptere inn i sin struktur, dermed skaper man en buffer mot kravet om instrumentalitet fra omgivelsene ved at der skapes en illusjon om at man har foretatt endringer. De kan også være en trussel mot grunnleggende identitet, verdier og normer som er grunnleggende i en organisasjon og føre til endringer i ”grunnmuren”.

Rasjonaliserte myter vil si at man bruker vitenskapelig lignede argumentasjon for å overbevise om effekten av myten.

Pearson (Christensen 2004:66) formulerte en innsikt om at det er viktig å søke legitimitet fra omgivelsene og ikke bare være effektivitetsorientert for å overleve, skal man oppnå aksept i fra omgivelsene må man leve opp til fundamentale vestlige modernitetsnormer om kontinuerlige fremskritt, fornyelse og rasjonalitet. Man kan blant annet oppleve at man prøver å skape/lage problemer som man har løsninger til for å få det til å passe inn i den til hver tids gjeldende mote.

Det jeg forventer å finne i min oppgave er en søken etter å oppnå legitimitet ved å ta til seg de eksisterende normer og en begrunnelse for innovasjon og de tiltak som må iverksettes for å oppnå det som blir ønsket i andre lands fokusfelt.

Kapittel 3 Metode

Metode er en nødvendig forutsetning for å kunne gjøre et seriøst og godt undersøkelses og forskningsarbeid (Holme og Solvang 1996:13)

I dette kapitlet presenteres arbeidsprosessen og valget av metode i oppgaven. Kapitlet gir et nærmere innblikk i dokumentanalyse som metode og bakgrunn for min kilde og problemstilling.

Det å bestemme seg for hvordan man vil gjennomføre og legge opp en masteroppgave er et viktig spørsmål der svaret vil være førende for oppgavens spørsmål og karakter. Før man begynner på en slik stor oppgave har man gjerne en ide om hva man vil undersøke og hvordan man skal gå frem for å oppnå det resultatet som man ønsker. Gangen i arbeidet med denne oppgaven har kanskje vært litt omvendt av det som er vanlig da valg av metode for gjennomføring ble bestemt først. Jeg ønsket å gjennomføre en kvalitativ oppgave og fant et interessant dokument med et fremtidsrettet tema og med et potensial for en spennende problemstilling.

Det å finne en god problemstilling innebærer at der må tas hensyn til hva man vil oppnå med forskningsarbeidet. Valget av problemstilling er ofte styrt av en forutelse man har som man vil bekrefte, avkrefte eller finne årsakene til. Min problemstilling bygger på en antagelse som jeg fikk når jeg leste igjennom stortingsmeldingen. Der er krav til utformingen av en problemstilling den skal helst være spennende, fruktbar, klar og enkel. Vi kan snakke om to hovedformer for problemstillinger der de enten kan ha en forklarende (deskriptiv) formål der man vil karakterisere den faktiske situasjonen, den kan også være vurderende (normativ) om man for eksempel ønsker å peke på forhold og hvordan de eventuelt kan endres.

Som nevnt ønsker jeg å gjennomføre en kvalitativ oppgave, denne tilnærmingen kjennetegnes av en nærhet til det man ønsker å undersøke og undersøkelsesenheter, i motsetning til det avstandsforhold mellom forsker og det man ønsker å undersøke som man finner innenfor naturvitenskapen. Jeg har valgt å foreta en dokumentanalyse en slik analyse kan være både kvalitativ og kvantitativ, jeg har valgt å gjøre dokumentanalysen kvalitativ. Jeg skal se på det instrumentelle perspektivet og myteperspektivet i stortingsmeldingen om innovasjon og nyskaping og da er en dokumentanalyse en hensiktsmessig metode for å danne et godt bilde

av det jeg ønsker å undersøke. Dokumentanalyse som metode som nok ofte blir forbundet med historikere og litteratur studier. Det man ofte kan skille en dokumentanalyse foretatt av en samfunnsviter fremfor en historiker er kildematerialet, en samfunnsviter vil ofte benytte seg av et nyere kildemateriale. Som selvstendig metode innefor samfunnsvitenskapelige undersøkelser har ikke dokumentanalyse vært det mest tradisjonelle eller opplagte valget, dette feltet har vært mer preget av tradisjonell kvantitativ og kvalitative metoder som for eksempel spørreundersøkelser og intervju. En naturlig forklaring på dette kan være at det å anvende dokumenter ikke gir det samme rom for å designe et materiale som retter seg direkte mot det en ønsker å undersøke i motsetning til for eksempel et spørreskjema.

For å gi et innblikk i hva en dokumentanalyse er har Wharton (i Duedahl og Jacobsen 2009:14) en bred og formell definisjon:

”Den detaljerede undersøgelse af dokumenter der er produceret på tvær saf en række forskellige sociale praksisser og som kan antage en variete af udtryksformer fra det skrevne ord til visuelle billeder. Betydningen af dokumenterne kan lokaliseres i de historiske omstændigheder, hvorunder de er skabt i deres cirkulasjon og modtagelse samt ligeledes i de sociale funktioner, fortolkninger, effekter og anvedelse der associeres med dem”

Dette betyr at en analyse av dokumenter både substansielt og intensjonelt kan innta ulike former etter kildens karakter og hva den som foretar analysen ønsker å undersøke. Det er en analysemetode som ikke sier noe om hvordan man vil benytte det empiriske materialet man har bare at man vil benytte det. I følge David C.Pitt(Duedahl og Jacobsen 2009:18) er styrken til en slik analyse at et dokumentarisk materiale er viktig for å forstå samfunnet og sosiale

prosesser så mye som mulig. Slikt materiale gir et innblikk i en verden som ikke kan iakttas men som er en del av det en samfunnsviter ønsker å forstå.

Hovedkilden min i denne oppgaven er stortingsmeldingen om innovasjon og nyskaping, at jeg har valgt å bare ta utgangspunkt i en melding og se på perspektivene for denne har satt klare føringer på arbeidsprosessen og for hvordan problemstillingen og oppgaven skulle utformes. Dette er et fremtidsrettet dokument som ikke er mer enn 2-3 år gammelt. Noe som har lagt føringer på oppgavens tema og spørsmål. Det å skulle undersøke gjennomføringen av de forslagene/politikken som kommer frem i meldingen ville for eksempel ikke vært en fruktbar oppgave siden mye av arbeidet med å nå de målene som er satt i meldingen ikke er målbart enda på et så tidlig tidspunkt. Enkelte vil kanskje si at det er en svakhet med denne oppgaven og problemstillingen at den bare har en kilde/et dokument som ligger til grunn for analysen. Jo flere kilder man har vil det være lettere å støtte oppunder en påstand og bevise/motbevise sine antagelser og dermed gi oppgaven et større gyldighetsområde. Det å skulle bruke for eksempel lignende meldinger fra andre land i Europa som sammenligningsgrunnlag ville gitt oppgaven en helt annen karakter og et annet mål. Det er interessant å se på et slikt offentlig norsk dokument isolert i og med at å se på perspektivene for en slik melding kan si noe om det grunnlaget slike meldinger bygges på og videre gi en dypere forståelse av regjeringens tenkemåte og det grunnlag som norsk politikk bygger på i fremtiden.

Kapittel 4

I dette kapitlet presenteres empirien for oppgaven:

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENT

St.meld. nr. 7

(2008-2009)

Et nyskapende og bærekraftig Norge

Formålet med dette kapitlet er å presentere hovedkilden i min oppgave, stortingsmeldingen om et nyskapende og bærekraftig Norge. Jeg vil trekke frem det som jeg mener er viktig for å belyse oppgavens tema og dann et grunnlag for analysen som blir presentert i kapittel 5.

Kapitlet er delt inn i seks under overskrifter for å skape en ryddigere fremstilling av stortingsmeldingen.

4.1 Innovasjon

Dette er den første norske stortingsmeldingen om innovasjon og formålet er å sette innovasjon tydeligere på dagsordenen. Den skal vise helheten i regjeringens politikk og retningen for regjeringens arbeid fremover. De internasjonale finansmarkedene står ovenfor store utfordringer og innovasjon vil være viktig for å møte disse utfordringene for å sikre allerede eksisterende verdier og skape nye. Regjeringen (Stoltenberg II) mener at å legge til rette for innovasjon går som en rød tråd igjennom deres politikk, deres visjon for innovasjonspolitikken er: Et nyskapende og bærekraftig Norge.

Dette skal fremmes ved:

Et skapende samfunn med gode ramme vilkår og et godt klima for innovasjon

- *Skapende mennesker som utvikler sine ressurser, sin kompetanse og har mulighet til å ta dem i bruk*
- *Skapende virksomheter med offentlige og private virksomheter som utvikler lønnsomme innovasjoner. (St.meld.nr.7: 5)*

Med innovasjon mener regjeringen: *en ny vare, en ny tjeneste, en ny produksjonsprosess, anvendelse eller organisasjonsform som er lansert i markedet eller tatt i bruk i produksjonen for å skape økonomiske verdier (St.meld.nr.7: 13)*

Dette er en melding som bygger på blant annet innspill fra virksomheter og næringsmiljøer over hele landet, der er avholdt fire regionale innovasjonsverksteder, møter med bedrifter, bransjeorganisasjoner, arbeidslivsorganisasjoner, forskere, forskningsmiljø og enkeltpersoner rundt om i landet. Et av målene er at bruker og etterspørselstyrt innovasjon bør få økt oppmerksomhet i det offentlige virkemiddelapparatet.

4.2 Endringer av strukturer, prosesser og medarbeiderdrevet innovasjon

Innovasjon er noe som forekommer innenfor alle næringer, i offentlig så vel som i privat sektor. Innenfor alle typer teknologier og virksomheter og med voksende oppgaver fremover og et krav om stadig fornyelse vil myndighetene inneha en sentral rolle i utviklingen fremover. Jeg finner i meldingen at regjeringen vil legge til rette for innovasjon blant annet ved å utarbeide en overordnet næringspolitisk strategi, forutsigbare rammebetingelser vil være med på å redusere usikkerhet og forutsigbare rammer vil gjøre det mulig for virksomheter å innovere. De tiltak som skal gjøres er blant annet å lempe på regler, lage nye oversiktlige prosesser og sette i gang økonomiske insentiver. Det å stille krav og ha regler er nødvendig men en strategi endring må til for at målene om økt innovasjon skal nås.

I Norge har vi en lang tradisjon for medarbeiderdrevet innovasjon som går helt tilbake til 1962, da det ble satset på utvikling av industrielt demokrati i form av selvstyrte grupper, jobbrotasjon, jobbutvidelse og andre former for alternativ arbeidsplassutforming. Det kommer frem i meldingen at der skal legges føringer på en flat struktur der en kort avstand mellom ledelse og ansatte er å foretrekke. Medarbeiderne skal høres og innovasjon forekommer gjerne når alle i en bedrift kan nyttegjøre seg av sine kunnskaper og ferdigheter. Det å ha selvstendige og kreative ansatte gir mer kreativitet og bidrar til at det går raskere å få innført ny teknologi samt nye måter å løse organiseringen av arbeidet på. Det å få til en bevist ledelse i arbeidet med innovasjon fører ofte til at effekten av for eksempel bedriften sine investeringer blir målt i innovasjon. En god bedrift for innovasjon har gjerne systemer for å lære av sine erfaringer, noe som fører til mindre sannsynlighet for å gjøre feil ved neste prosjekt. Å bruke slike systemer vil over tid bidra til at nye positive erfaringer gjentas og blir til ny fast praksis. God innovasjonsledelse omfatter områder som strategi, organisasjonsutvikling,

forretningsutvikling, utnyttelse og koordinering av immaterielle og finansielle ressurser og relasjoner med omverdenen.

Ved å endre på regelverket og tilrettelegge for en flat struktur og mer brukervennlighet vil der frigjøres tid slik at der kan skapes flere verdier. Brukernes krav, kunnskap, erfaringer og atferd bør også vektlegges, ved å sette brukernes behov i sentrum der formålet er å produsere det som blir etterspurt, i stedet for å selge det som blir produsert.

4.3 Utdanning som middel for måloppnåelse

Utdanning, forskning og entreprenørskap er et av meldingens hovedtemaer, gjennom tidlig satsing og opplysning vil en på lengre sikt fremme viktigheten av innovasjon og skal regjeringens ide om medarbeiderdrevet innovasjon oppnås vil det å øke kunnskapsnivået være en avgjørende faktor. Det å danne en kultur for entreprenørskap er viktig og en av veiene som regjeringen vil gå er å legge klare føringer på utdanningsinstitusjonene samt oppfordre og bidra til forskning. Menneskene må bruke sin kunnskap og erfaring når ny teknologi, løsninger og nye organisasjonsformer skal tas i bruk. Gjennom det formelle utdanningssystemet og videreutvikling i arbeidslivet opparbeides kunnskap og kompetanse sammen med evnen til å lære å utveksle kunnskap. Behovet for spesialisering og omstilling øker både i Norge og internasjonalt og der vil komme en økt internasjonal konkurranse om arbeidskraften fremover. Kvaliteten i den norske utdanningen skal økes og videreutviklingen av det offentlige utdanningssystemet slik at det holder høyere kvalitet noe som er viktig for å nå fremtidens mål. Den enkeltes mulighet for kompetanse utvikling og læring i arbeidslivet skal styrkes slik at man får en bedre utnyttelse av arbeidstyrken. Der skal også legges til rette for entreprenørskap i utdanningssystemet. Uten et velfungerende utdanningssystem som stiller krav og produserer kompetanse tilpasset aktørene i arbeidsmarkedet så får man ikke til en velfungerende innovasjonsprosess og utvikling. Sammenlignet med internasjonale

undersøkelser så kommer Norge dårlig ut innefor enkelte områder som andelen med høyere utdanning innenfor naturvitenskap og teknologi. Dette er kunnskap som vil bli etterspurt i fremtiden og det blir lagt vekt på å ha en høy andel i befolkningen som er høyt utdannet slik at det vil resultere i selvforsterkende effekter og en evne til å ta inn og utnytte ny teknologi samt danne nye strukturer innenfor organisering og oppgaveløsning. Dette vil igjen gi en sterkere økonomisk vekst. Opplever vi en svikt i ferdighetsnivået vil det kunne gi konsekvenser for veksten og verdiskapingsevnen.

4.4 Globalisering, krav og visjoner

En av bakgrunnene for denne meldingen er som nevnt den vanskelige økonomiske situasjonen i verden og at i større grad en før lever i en globalisert verden der Norge stadig møter nye utfordringer. Tøffere global konkurranse gjør at virksomheter ikke kan skjerme seg for krav om stadig forbedring og innovasjon skjer i økende grad i samvirke med internasjonale kunder og samarbeidspartnere. For mange parter kan likviditeten i en tidlig fase være en utfordring som må håndteres for at forretningsideen skal overleve og faktisk resultere i lønnsomme varer og tjenester. For å få frem nye løsninger basert på dagens varer og tjenester vil designdrevet innovasjon være en nøkkelfaktor. Det skal stimuleres til økt bruk av design som strategisk virkemiddel i næringslivet. Som en effekt av undersøkelser i andre land kommer det frem at det skal satses på seniorer når det kommer til entreprenørskap dette som et svar på de utfordringer som er i arbeidslivet for de eldre.

Det å eksponere norske bedrifter for internasjonal konkurranse blir sett på som en nødvendighet for å styrke virksomhetene sin innovasjonsevne og konkurransekraft. Norsk næringsliv er nært knyttet til internasjonale markeder dermed så må vi investere i innovasjon og omstille virksomheter etter endringer i det internasjonale prisnivået og konkurransekraften.

Krav fra andre land innefor blant annet miljø er med på å skape innovasjon da man må finne løsninger som er tilfredsstillende i de aktuelle landene, dette blir gjenspeilet i kravet og det som blir lagt til grunn for innovasjon og bakgrunnen for innovasjonspolitik og dermed denne meldingen. Konkurransen vil stimulere bedriftene til å skape nye verdier og en reell konkurranse er avgjørende for å få utnyttet ressursene best mulig.

Etter hvert som verden utvikler seg endres forutsetningene for velferdsutviklingen, i tillegg til fremtidig forvaltning av humankapital er det særlig tre trekk som blir trukket frem for fremtidig verdiskaping og velferd. Det er miljøutfordringene, den demografiske utviklingen og globaliseringen, alle tre emner som er veldig aktuelle og internasjonale spørsmål. Med økt oppmerksomhet mot miljøutfordringene må bedrifter og investorer over hele verden finne og identifisere nye foretningmuligheter. Handelssamarbeid er viktig for internasjonaliseringen av norske bedrifter, dette er noe det skal arbeides aktivt for slik at de mulighetene som ligger internasjonal handel og samarbeid kan bli utnyttet.

Internasjonale utfordringer påvirker våre muligheter for å nå våre mål og visjoner og som et svar på de klimautfordringene som er et viktig tema i verden i dag er det viktig å hevde seg innovativt for Norge.

Eu og OECD foretar jevnlig sammenligninger av ulike lands innovasjonsresultater og strategier. Innovasjon inngår også som en integrert del i bredere referansetestingsrapporter av landenes konkurranseevne. Dette kan påvirke landenes politiske utforming, Eu rangerer innovasjonsaktiviteten i medlemslandene hvert år med CIS som kilde, EIS er en viderebearbeiding av disse resultatene og i 2007 et år før denne meldingen og etter en nedgang de fire siste år kom Norge ut under EU gjennomsnittet i denne undersøkelsen. I OECD gjennomførte som et ledd i arbeidet med denne meldingen en gjennomgang av Norges

innovasjonssystem, der vi oppfyller alle hovedtrekkene til internasjonal best practice.

Bakgrunnen for dette er samarbeid mellom myndigheter, arbeidstakerne og foretakene samt en åpen holdning til teknologiske endringer. Et av formålene med å sammenligne landene er å videreutvikle nasjonale og internasjonale målinger slik at man kan sammen skape en felles forståelse for utfordringer og mulige løsninger.

Ved økt globalisering spres holdninger og verdier og strukturer endres, dette fører til nye globale referansegrupper som målestokk for lønn, arbeidsinnsats, livsstil og som en kilde til inspirasjon og kunnskap. Det å oppnå internasjonal anerkjennelse og legitimitet er viktig for den norske innovasjonspolitikken, det å drive med nyskaping og omstilling vil være det beste måten å møte de nye utfordringene på. Innovasjon vil være en måte å møte de store verdensspørsmålene på og komme med løsninger, et av målene er at vi skal bli en foregangsnaasjon innefor blant annet miljøutvikling og skape prosesser som kan adopteres av andre.

Bærekraftig utvikling er et ord man hører mye og for å få til et bærekraftig samfunn som tilfredsstillende miljømessig, økonomiske og den sosiale utviklingen må det en god innovasjonspolitikk og denne meldingen gir et svar på hva denne politikken skal inneholde som en løsning for den allerede eksisterende bærekraftstrategien.

4.5 Det Nordiske samarbeidet

Dette er en samarbeidsmodell tuftet på felles historie, kulturarv og språkforståelse og bidrar til å forene Norden rundt samarbeid om felles løsninger på felles utfordringer. Ved å ha en rekke politiske og institusjonelle ordninger som passer sammen, vil det trolig gjensidig forsterke hverandres virkemåter. Dette samarbeidet videreføres til å omfatte globaliseringssaker, det vil si samarbeid om forskning og innovasjon og utvikling av en kunnskapsbasert økonomi.

Internasjonalt har de nordiske landene en sterk stilling når det kommer til innovasjon og forskning noe som skal utnyttes til å styrke regionens konkurranseevne. Lisboa strategien har

som mål og gjøre europeisk økonomi til verdens mest dynamiske og kunnskapsbaserte og ved å være med i et nordisk selskap har vi de beste forutsetninger for å styrke vår egen konkurransevne.

Et av målene for innovasjon og en av grunntankene for denne meldingen er at vi skal ikke bare ta til oss men også skape gode prosesser og eksportere internasjonalt.

4.6 Oppsummering

Det som jeg har prøvd å få frem i dette kapitlet er de drivkreftene som preger denne meldingen og som da igjen kan si noe om hvilke perspektiver denne meldingen er bygget på, ved å vise hva regjeringen ønsker å oppnå og hvilke områder som er viktige og som preger deres satsningsområde slik det kommer frem i meldingen vil man kunne dra ut de underliggende strategiene. Der blir lagt opp til innovasjon som skal møte verdensutfordringene og de store spørsmålene som vi er opptatt av i dag.

Kapittel 5 Analyse

I dette kapitlet presenteres analysen, der empirien blir analysert oppimot det instrumentelle perspektivet og et myteperspektiv. Konklusjonen og svar på problemstillingen vil bli presentert i kapittel 6.

Kapitlet er inndelt i to deler der det instrumentelle perspektivet presenteres i del 5.1 og myteperspektivet i del 5.2.

5.1 Det instrumentelle perspektivet

Dette er et perspektiv der organisasjoner blir sett på som et redskap/ instrument for å oppnå bestemte mål, med utgangspunkt i en normativ struktur ledes atferden innad i organisasjonene i ønsket retning. I stortingsmeldingen presenteres det et klart mål, et nyskapende og bærekraftig Norge. Både offentlig og privat sektor må utvikle og fornye seg som et svar på både økte krav fra internasjonalt hold men også som et svar på den økonomiske situasjonen som verden har befunnet seg i de siste årene (både før og etter at denne meldingen kom ut i 2008-2009).

Jeg vil fokusere litt på det med å bruke organisasjoner for å oppnå bestemte mål som anses som viktige akkurat nå i samfunnet. Myndighetene skal ha en sentral rolle i utformelsen av nye rammeverk som innebærer nye regler og en lemping av de gamle reglene, lage oversiktlige prosesser og bruke økonomiske virkemidler for å fremme innovasjon i bedrifter/ organisasjoner. Den formelle normative strukturen som innenfor dette perspektivet leder prosessene og organisasjonene i riktig retning mot det mål som ønskes oppnådd gjøres eksplisitt og manifesteres gjennom blant annet organisasjonskart, stillingsinstrukser og konvensjoner, styring vil kunne skje dels ved utformingen av organisasjonsstrukturen og forholdet til omgivelsene.

Bærekraftighet og nyskaping er viktig og for å oppnå dette blir det fokusert mye på utdanningsinstitusjonene og deres rolle for å få oppfylt de mål som er satt i denne meldingen.

Tre sitater underbygger dette:

”En kompetent arbeidsstyrke, som gis muligheten til å ta kreativiteten i bruk og har evnen til å omsette denne til ny lønnsom virksomhet, er avgjørende for innovasjon og økt verdiskaping” (St. meld nr 7: 87)

”Det er i land som over tid satser på utdanning, forskning og kommersialisering en kan oppleve sterke økonomisk vekst” (St.meld. nr 7: 88)

”Gode grunnleggende ferdigheter øker evnen til å tilegne seg ny kunnskap og kompetanse. Et høyt kunnskaps og ferdighetsnivå gjør det lettere å utvikle og ta i bruk ny teknologi og bidra til endringer i oppgaver og organisering. Helt avgjørende for verdiskaping og sterk økonomisk vekst er befolkningens evne til å omsette denne teknologien og kunnskapen til ny lønnsom virksomhet.” (St. meld. nr 7: 88)

Utdanningsinstitusjonene blir pålagt klare mål og der kommer føringer på hva skolene skal fokusere på og der varsles en klarere nasjonal styring av skolen. Det er de som bærer en stor del av ansvaret for å sikre målet om en kompetent arbeidsstyrke. Endringer kommer oftere som resultat av forsøk på å tilpasse seg ytre press, krav eller kritikk enn som forsøk på å utnytte nye muligheter (Olsen, 1988: 143). Dett er en setning som jeg mener passer godt inn i denne konteksten. Der legges opp til endringer innefor alle sektorer både privat og offentlig blant annet helse og sosial og utdanningssektoren som er to av sektorene det blir fokusert mye på i stortingsmeldingen fra regjeringens side, disse møter stadig krav om endring. For å bruke helse/sosial og utdanning som eksempel så er dette er to sektorer som er mye oppe i mediebildet og temaer som helse, omsorg, skole er noe de fleste er opptatt av. De blir stilt ovenfor mye krav, press og kritikk i fra både den vanlige mann i gata, media og fagfolk. Vi sammenligner oss med andre land både i Europa og ellers i verden noe som er med på å sette

press på de resultater som blir oppnådd. Da kan man spørre seg om de mål som er satt kommer av et press og krav for å endre seg og om alle målene for å oppnå innovasjon i det her caset bare er et forsøk på å tilfredsstille krav utenfra og et instrument for å ta tak i de utfordringer som man står ovenfor som en økt andel eldre og dårlige resultater innenfor utdanning sammenlignet med en del andre land.

Innenfor det instrumentelle perspektivet mener man at man kan designe og redesigne organisasjoner for å oppnå de mål som er ønskelig, dette finner jeg igjen i stortingsmeldingen ved at der skal lages nye strukturer og både bedrifter og store sektorer må tilpasse seg for å oppnå ønskelige mål. Regjeringen legger også opp til at en i fremtiden skal passe inn i et bærekraftig system som fremmer innovasjon, for å oppnå dette er det ikke bare strukturendringer og nye føringer på rammeverk som skal igangsettes men en skal i større grad enn i dag sammenlignes med internasjonale bedrifter/ organisasjoner og land slik at tjenester, varer og nye organisasjonsformer vil flyte over landegrensene.

5.2 Myteperspektivet

Å oppnå legitimitet i samfunnet er viktig spesielt for en regjering som skal få gjennomslag for sin politikk og styrke sine muligheter mot fremtidige valg. Å ta opp og gjennomgå temaer og saker som blir ansett for viktige i samfunnsbildet viser at man for en regjering sin del tar velgerne sine alvorlig. Det å utgi denne meldingen svarer til den oppmerksomheten som innovasjonstankegangen har fått de siste årene og det er et positivt ladet ord som høres fint ut og som gir assosiasjoner mot at det her er bra, det kan vi bruke.

Norge sammenligner seg opp mot en rekke land og vi er med i et nordisk samarbeid som bidrar til å forene Norden og samarbeide om felles løsninger på felles utfordringer, og ved å være med i et slikt samarbeid så har vi gode muligheter til å styrke vår egen konkurranseevne. Mye av innholdet i stortingsmeldingen omhandler hvordan Norge ligger an internasjonalt og hvordan vi skal møte de internasjonale utfordringene. Verden har blitt mer globalisert noe som legger føringer for fremtidens utvikling og ved at verden blir mindre og landene mer avhengig av hverandre vil det gi en naturlig effekt på den politikk som blir utformet og på hva som blir sett på som våre utfordringer. Med den økte globaliseringen så henger verden mer sammen og mål, prioriteringer og planer kan lett bli endret som følge av en internasjonalhendelse. Med globaliseringen kommer også økt tilgang på informasjon og med den teknologien som eksisterer i dag vil de til enhver tids gjeldende standere når det kommer til for eksempel nye organisasjonsstrukturer/ administrasjonsformer, og felles oppfattelse av hva det er riktig å satse på nå bli spredd raskt og danne en mote som lett adopteres uten å nødvendigvis undersøke konsekvensene og formenes funksjonsdyktighet i sitt eget land (Olsen, 1988:139).

I kapittel 2 omtalte jeg Pearson (Christensen 2004:66) sin innsikt om at det er viktig å ikke bare være effektivitetsorientert for å overleve, skal man oppnå aksept i fra omgivelsene må man leve opp til fundamentale vestlige modernitetsnormer om kontinuerlig fremskritt, fornyelse og rasjonalitet. Denne meldingen er fremtidsrettet og omhandler det å få til fremskritt, som et svar på både en mer globalisert verden men for å få til det legges der også opp til en endring innenfor sektorer der vi har utfordringer. Med en innovasjonstankegang som legger til rette for klare mål og prosesser for å nå disse målene så sitter man med en løsning som kan passe inn og gi en visjon for hvordan vi vil løse for eksempel utfordringer innenfor helse, skole uten at det egentlig får dyptgående effekter. Alle de målene som skal nås og de prosesser, strukturer, kommersialisering og konkurranseutsettingen som skal finne sted er motivert av den samme globalisering, å møte verden og tilfredsstille de krav som kommer utenifra og som vil komme i fremtiden. Vi blir konfrontert med sosialt skapte normer for hva som er viktig og ved å tilfredsstille og ta opp i oss disse normene vil man oppnå legitimitet ved å ha skapt en illusjon om at dette er bra og vi følger med det som er gjeldende.

Det å ta til seg og fremme innovasjon blir begrunnet med blant annet en bedre kunnskapsoppnåelse som vil være nyttig i medarbeiderdrevet innovasjon og det å sammenligne seg og oppnå en internasjonalisering i for eksempel skolen vil bidra til flinkere elever/studenter og til et større marked for bedriftene. Ved å begrunne valg med slike rasjonelle myter så danner man en forståelse av at dette er en velbegrunnet prosess der ligger bevislige teorier bak.

Kapittel 6 Konklusjon

Jeg forventet å finne grad av design, en klar måloppfattelse og et ønske om å være lik og ta til seg og kunne svare på de utfordringer som verden står ovenfor i dag og fremover. Jeg begynte på denne oppgaven med en klar tanke om at denne stortingsmeldingen bygget på et myteperspektiv. Grunnen til det var som jeg har presisert flere ganger meldingens tema og ønsket om et bærekraftig og nyskapende Norge der innovasjon er nøkkelen. Innovasjon som begrep blir mye brukt og gjerne som et svar på globaliseringen og hvordan vi skal hevde oss i fremtiden. Det som jeg har sett igjennom arbeidet med denne oppgaven er at ikke bare gir innovasjon oss svaret på globaliserings spørsmål men den fremmer også løsninger på nasjonale problemer som folk er opptatt av som utfordringer i offentlig sektor, den skaper og lager mål og nye fremgangsmåter for å øke kunnskapsnivået i Norge. Jeg vil beskrive innovasjon som motiveringsverktøy som en gavepakke for å fremme ønskede mål både innad i organisasjoner men også i samfunnet som helhet.

Hva preger denne meldingen? Svaret på det er ikke noe enten eller, jeg finner tegn på både et instrumentelt perspektiv og et myteperspektiv i denne meldingen. Her er indikasjoner på design, og det er formulert klare mål som ønskes oppnådd og myndighetene skal legge føringer og skape strukturer slik at deres mål blir oppnådd. Men de mål som er satt kommer av at vi må møte de store økonomiske utfordringene som verden befinner seg i og vi må hevde oss internasjonalt samt styrke Norges videre evne til nyskaping, bærekraftighet, og samarbeid på tvers av landegrensene. Jeg vil på bakgrunn av at myter som sosialt skapte normer lett kan adopteres og skape et ferniss for å oppnå likhet og legitimitet trekke den konklusjonen at denne stortingsmeldingen bunner mer i en myte/mote tankegang enn en

instrumentell men det instrumentelle perspektivet gjør seg gjeldene når det kommer til å designe institusjoner/organisasjoner for å oppnå de målene som blir sett på som viktige.

Litteraturliste:

Christensen, Tom mfl. (2004): Organisasjonsteori for offentlig sektor. 2. utg. Oslo. Universitetsforlaget.

Christensen, Tom (1991): Virksomhetsplanlegging : Myteskaping eller instrumentell problemløsning. Oslo: Tano.

Duedahl, Poul og Jacobsen, Michael Hviid (2009): Introduktion til Dokumentanalyse. Odense. Syddansk Universitetsforlag

Egeberg, Morten (1989) (red): Institusjonspolitikk og Forvaltningsutvikling: Bidrag til anvendt statsvitenskap. Oslo: Tano.

Egeberg, Morten (1984): Organisasjonsutforming i offentlig virksomhet. 3 opplag. Oslo: Aschehoug

Hellevik, Ottar (2002): Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap. 7 utg. Oslo: Universitetsforlaget

Holme, Idar Magne og Solvang, Bernt Krohn (1996): Metodevalg og Metodebruk 3. utg. Oslo: Tano

Meyer, John W og Scott, Richard W (1983): Organizational environments: Ritual and rationality. California: SAGE Publications, Inc

Olsen, Johan P (1988): Statsstyre og institusjonsutforming 3 opplag. Oslo. Universitetsforlaget

Powell, Walter W og DiMaggio, Paul J (1991) (red): The new Institutionalism in Organizational Analyses. Chicago. The university of Chicago press.

Scott, Richard W (1981): Organizations: Rational, Natural, and Open systems. 4th.ed. New Jersey. Stanford University.

Scott, Richard W og Christensen, Søren (1995) (red): The Institutional Construction of Organizations: Internal and Longitudinal Studies. California. SAGE Publications. Inc

Stortingsmelding nr 7 (2008-2009) Et nyskapende og bærekraftig Norge

